

STATE EDUCATIONAL STANDARD BASED ON A COMPETENT-BASED APPROACH TO TEACHING

Abdullayeva Diloromxon No'monovna

Kokand DU is a Teacher

Abstract

This article analyzes the competitive approach as a priority of the modern education system and its role in the State Education Standards (DTS). The theoretical foundations and practical significance of the formation of basic and subject competencies in students. The article also outlines the benefits of moving from knowledge-based traditional education to an education model that focuses on the application of skills and competencies in real-life situations.

Keywords: Competency approach, State Education Standard (DTS), basic competencies, subject competencies, quality of education, practical skills.

Introduction

O'QITISHDA KOMPETENSIYAVIY YONDASHUVGA ASOSLANGAN DAVLAT TA'LIM STANDARTI

Abdullayeva Diloromxon No'monovna

Qo'qon DU o'qituvchi

Annotatsiya:

Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishi bo'lgan kompetensiyaviy yondashuv va uning Davlat ta'lim standartlaridagi (DTS) o'rni tahlil qilinadi. O'quvchilarda tayanch va fanga oid kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy asoslari hamda amaliy ahamiyatini yoritib bergan. Shuningdek, maqolada bilimga asoslangan an'anaviy ta'limdan ko'nikma va malakalarni hayotiy vaziyatlarda qo'llashga yo'naltirilgan ta'lim modeliga o'tishning afzalliklari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: kompetensiyaviy yondashuv, Davlat ta'lim standarti (DTS), tayanch kompetensiyalar, fanga oid kompetensiyalar, ta'lim sifati, amaliy ko'nikmalar.

Globalashuv va texnologiyalar shiddat bilan rivojlanayotgan bugungi davrda ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan talablar tubdan o'zgardi. Endilikda o'quvchining shunchaki nazariy bilimlarga ega bo'lishi uning jamiyatda o'z o'rnini topishi uchun yetarli emas. Shu sababli, jahon ta'lim tajribasida bo'lgani kabi, O'zbekiston ta'lim tizimida ham kompetensiyaviy yondashuv asosiy strategik yo'nalish etib belgilandi. Kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan Davlat ta'lim standartlari (DTS) — bu ta'lim mazmunini "bilimlar to'plami"dan "faoliyat ko'nikmalari"ga yo'naltirish demakdir. Ushbu yondashuvning mohiyati o'quvchida nafaqat fanga oid xususiy bilimlarni, balki har qanday kutilmagan hayotiy va professional vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish imkonini beruvchi tayanch kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan. Mazkur standartlarning joriy etilishi ta'lim sifatini baholash mezonlarini ham o'zgartirdi: endi asosiy e'tibor o'quvchi "nimalarni biladi?" degan savolga emas, balki "bilganlarini amaliyotda qo'llay oladimi?" degan masalaga qaratilmoqda.

Davlat ta'lim standartlari (inglizcha “standart” – me'yor, namuna) – uzluksiz ta'lim bosqichlarining asosiy ta'lim dasturlari mazmunining zaruriy minimumini, o'quvchilarga yuklanadigan o'quv yuklanmalarining maksimal hajmini, ta'lim muassasasi bitiruvchilarining tayyorgarlik darajasini, ta'lim jarayonini ta'minlash (uning moddiy-texnik, o'quv-laboratoriya, axborot-metodik, kadrlar ta'minoti)ning asosiy talablarini aniqlab beradigan me'yor va talablar sanaladi.

Davlat ta'lim standartining maqsadi – umumiy o'rta ta'lim tizimini mamlakatda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, rivojlangan xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari hamda ilm-fan va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan holda tashkil etish, ma'naviy barkamol va intellektual rivojlangan shaxsni tarbiyalashdan iborat.

Davlat ta'lim standartining vazifalari quyidagilardan iborat:

umumiy o'rta ta'lim mazmuni va sifatiga qo'yiladigan talablarni belgilash;
milliy, umuminsoniy va ma'naviy qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalashning samarali shakllari va usullarini joriy etish;

o'quv-tarbiya jarayoniga pedagogik va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, umumiy o'rta ta'lim muassasalarining o'quvchilari va bitiruvchilarining malakasiga qo'yiladigan talablarni belgilash;

kadrlarni maqsadli va sifatli tayyorlash uchun ta'lim, fan va ishlab chiqarishning samarali integratsiyasini ta'minlash;

ta'lim va uning pirovard natijalari, o'quvchilarning malaka talablarini egallaganlik

darajasini tizimli baholash tartibini, shuningdek, ta'lim-tarbiya faoliyati sifatini nazorat qilishning huquqiy asoslarini takomillashtirish;

davlat ta'lim standartlari talablarining ta'lim sifati va kadrlar tayyorlashga qo'yiladigan xalqaro talablarga muvofiqligini ta'minlash.

Davlat ta'lim standarti quyidagi asosiy prinsiplarga asoslanadi:

o'quvchi shaxsi, uning intilishlari, qobiliyati va qiziqishlari ustuvorligi;

umumiy o'rta ta'lim mazmunining insonparvarligi; davlat ta'lim standartining ta'lim sohasidagi davlat va jamiyat talablariga, shaxs ehtiyojiga mosligi;

umumiy o'rta ta'limning boshqa ta'lim turlari va bosqichlari bilan uzluksizligi va ta'lim mazmunining uzviyligi;

umumiy o'rta ta'lim mazmunining respublikadagi barcha hududlarda birligi va yaxlitligi;

umumiy o'rta ta'limning mazmuni, shakli, vositalari va usullarini tanlashda innovatsiya texnologiyalariga asoslanilganligi;

o'quvchilarda fanlarni o'rganish va ta'lim olishni davom ettirish uchun tayanch va fanlarga oid umumiy kompetensiyalarni rivojlantirishning ta'minlanganligi;

rivojlangan xorijiy mamlakatlarning ta'lim sohasida me'yorlarni belgilash tajribasidan milliy xususiyatlarni hisobga olgan holda foydalanish.

Davlat ta'lim standarti quyidagi tarkibiy qismlardan iborat: umumiy o'rta ta'limning tayanch o'quv rejasi; umumiy o'rta ta'limning o'quv dasturi; umumiy o'rta ta'limning malaka talablari; baholash tizimi.

Umumiy o'rta ta'limning tayanch o'quv rejasi umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'qitiladigan o'quv fanlari nomi, o'quv yuklamasining minimal hajmi hamda ularning sinflar bo'yicha taqsimoti belgilangan hujjat hisoblanadi. Kompetensiyaviy yondashuv o'quvchini shunchaki "bilimlar ombori"ga aylantirmasdan, uni hayotiy muammolarni hal qila oladigan, mustaqil va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantiradi. DTSda belgilangan tayanch va fanga oid kompetensiyalar nazariya bilan amaliyot o'rtasidagi uzilishni bartaraf etishga xizmat qiladi. Bu esa o'quvchining maktabda olgan bilimni kundalik turmushda qo'llash imkonini beradi. Standartlarning muvaffaqiyatli amalga oshishi bevosita pedagogning mahoratiga bog'liq. O'qituvchi darsda faqat ma'lumot beruvchi emas, balki kompetensiyalarni shakllantiruvchi yo'naltiruvchi vazifasini bajarishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim tizimiga kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi va uning Davlat ta'lim standartlarida (DTS) mustahkamlanishi zamonaviy maktab

ta'limini yangi bosqichga olib chiqdi. Umuman olganda, kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan ta'lim standarti milliy ta'lim sifatini xalqaro talablar darajasiga ko'tarish va raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashning eng samarali yo'lidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.B.Xodjayev-Umumiy pedagogika nazariyasi va adabiyoti. Toshkent 2017 yil, "Sano-standart" nashriyoti
- 2.Yuzlikayeva E., Axmedova M., Qurbonova G., Sh. Tashmetova. Umumiy pedagogika. Darslik. - T.: TDPU. 2012.
- 3.Ro'ziyeva D.I., Tolipov O'.Q. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - T.: INNOVATSIYA-ZIYO, 2019
4. Nurmatova, Madina. "History Of Origin And Social And Pedagogical Need Of Tutor's Activity." *International Bulletin of Applied Science and Technology* 3 (2023): 151-154.
5. Nurmatova, Madina Odiljon Qizi. "IS'XOQXON IBRATNING ILM VA MA'RIFAT SOXASIDAGI XIZMATLARI." *Academic research in educational sciences* 3.NUU Conference 2 (2022): 419-422.
6. НУРМАТОВА, МАДИНА ОДИЛЖОН КИЗИ. "Психолого-педагогические особенности детей старшего дошкольного возраста." *Молодежь и XXI век-2015*. 2015.
7. Нурматова, Мадина. "УЧИТЕЛЬ-РУКОВОДИТЕЛЬ ВОСПИТАНИЯ." *Актуальные научные исследования в современном мире* 8-2 (2018): 58-60.
8. Мадина, Нурматова. "ПРОИЗВЕДЕНИЕ" ОДОБ АС-САЛИХИН" НАСТОЛЬНАЯ КНИГА С
- 9.ВЕЖЛИВОСТИ И ПРАВИЛ ПОВЕДЕНИЯ." *Актуальные научные исследования в современном мире* 5-6 (2018): 53-55. Madina, N. (2024). PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR IMPROVING THE SYSTEM OF CIRCULATION IN THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS ON THE BASIS OF INDICATIVE EDUCATIONAL MODELS. *Eurasian Journal of Academic Research*, 4(11), 144-146.
- 10.Мадина, Н. (2024). Педагогические условия совершенствования системы циркуляции в подготовке будущих специалистов на основе показательных

образовательных моделей. *Евразийский журнал академических исследований*, 4 (11), 144-146.

11.Nurmatova, M. O., & Abdullayeva, D. N. (2025). BO ‘LAJAK O ‘QITUVCHILARNING KASBIY FAOLIYATIDA O ‘QITUVCHILIK MAHORATNING TUTGAN O ‘RNI VA AHAMIYATI. *Inter education & global study*, 3(5 (1)), 213-218.

12.Зияев А.Н., Хушназарова М.Н., Меликузиева М.А., Абдулладжанова С.А., Абдуллаева Д., Нурматова М. и Екубьонова Г.Х. (2024). ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ. *CAHIERS MAGELLANES-NS*, 6 (2), 7938-7944..

13.Gulyamova, Z. R., & Nurmatova, M. O. (2014). FEATURES OF THE FUNCTIONING AND WORD FORMATION OF SLANG UNITS. *The Way of Science*, 45.